

„Messzire való” gondolatokról

A gazdasági élet okos szigora nem igen kedvez az álmokozásnak. Most éppen olyan időket élünk, amikor gyakran elő kell kapni a logarítéct, hogy a legbölcsőbb beösszük, amink van és a legértelmesebbben osszuk majd el, amink lesz. Lehet ugyan, hogy máskor is ez volt a gazdálkodás elve — miért is lett volna egyéb? — csak most már nagyobb és tudatosabb a gazda fejeleme és előrelátása. Mert különben nem vagyunk szegényebbek, mint tíz-húsz évvel ezelőtt, nagyobbra törő terveket, summasabb nemzeti feladatokat fogalmazzunk inkább. Miért tűnik mégis úgy, mintha zabláznai kellene elképzeléseinket?

Régóta figyelem: valósággal rárontunk arra, aki egy kicsit is elengedi a fantáziáját. Kioktatjuk, hogy nincs realitásérzéke... Légyvárakat fest... Mondja meg, mi-ből... Csak arra apellálhatunk amit megtermelünk...

De még mindig nem ez lenne a nagyobb baj. Minden kornak megvoltak, megvannak a lehetőségei, azokat átugrani nem lehet. De minden kornak megvoltak a maga dédelgetett álmai is. Miért temetnénk éppen most, eddigi lehetőségeink csúcán közönségi elképzeléseket?

Mire gondolok tulajdonképpen? Egy kétszázötvenezres nagyvárosra, benne a szocialista élet valamennyi adottságával. Kényelmes lakások, gyors közlekedés, egészséges környezet, modern gyárak, híres intézmények, a művelődés templomai, a szórakozás meleg fészkei, patent szolgáltatás ragyogó városkép... Nem az én lázas elképzelésem ez: közösségi terv. Irva van; testületek sáta, Hanem amikor a zenész azt és közvélemény adta rá az áldáspöngéti; hogy méltó koncertterem kellene..., amikor a festő képzeletében fölcillan egy pompás kiállítási csarnok képe..., amikor a sportember uszodákat telepít gondolatban a városba..., amikor a színház barátai meghájtjanak Tháliának egy nagy-szerű szentélyt..., amikor a zsúfolt villamosról leszedélegve a mérnök belvárós kéregvasút eszméjét pödzsi..., amikor a szedő tágas, egészséges nyomdáról álmozdik..., — szóval amikor..., amikor..., mert hosszú lenne ez a sor — miért húzzuk mindjárt a fejére a goromba józanítás víz-zeslepedőjét?

Egyszer magam is megkaptam keményen, nyilvánosság előtt, mikor azt szorgalmaztam, hogy készüljön fel a város egy jövőjéhez méltó kultúrpalota építésére: „Terv, fantáziából kelt kéres éppen elég van!” Pedig csak azt sem mondtam, hogy az ezredfordulóra. Eppen csak szerettem volna belopni a gondolatot a köztudatba, elismertetni egy szükségességét, hogy netalántán illő helyet hagyjunk a városban, hadd rakhassák fel unokáink... Hány és hány tervet, elgondolást hagytak ránk az előtünk járó nemzedékek! Csupán példának hozom én ezt is — arra, hogy ez esetben meg sem mérte senki a szót, csak odébb lökte. Miért is farsztoim illyemivel, mikor a napközis konyhákban kétannyi gyereknek főznek, mint amire az engedély szól...

De mondhatom mások esetét is. Nekem például végtelenül rosszul esik, amikor tervezőmérnökeinket itt is, ott is keményen iskolázzák: nagyratörő munkákat adnak ki, mindenki meg akarja tervezni soron levő megbízatásában élete fő művét, nem törődnek a költségekkel, az anyagi terherbírással, meg egyéb. Rosszul esik, mert én pár forint ára papíron megírhatnám Nobel-díjas regényemet, ha spirituszom lenne hozzá — nekik a praktikusait szőpre, a jót kényelmesre, a mát holnapra kell igazítaniuk, acélból, cementből, üvegből. S egyszerűen nem lehet igaz, hogy ne-

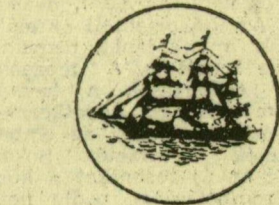
kik a költség mindegy volna. Valami szigorú törvénye van ennek, olyasféle, hogy cipőt egy nyárra vesszünk, épületeket meg száz esztendőre meg még többre rakunk. Lehetetlen a jövő szükségleteit kifejezteni!

Sokan megrótták már a város vezetőjét is, mert élni hagyott bizonyos álmokat. Tíz év — tíz medence... — nem frázis, mármár program. Pénz nem igen jutott rá ebben az öt éves tervben. De azért a gondolat nem számít rá való! Legyen belőle négy vagy hat! Megemlíthetem a könyvtár-levéltár épületének reményét is. A helye már szabad, most lehet dohogni, miért kellett úgy igyekezni vele, ha megtörpán az úgá? Nagyratörő erdősítési programot is megszavazták a torony alatt, s nem halad éppen úgy, mint kívánatos lenne. Csak el ne ejtsük a kezdet nehézségei miatt.

Azért, mert társadalmilag sűrűgöbbs és fontosabb dolgokat sorol előbbre az élet; azért, mert nem fér el minden tárgyunk egy-két belátható öt éves terv polcán — kár lenne őket elhagyni.

Annai minden bizonyít: végtelenül szegények és kopottak lennénk, ha elhagytunk volna korábban is ilyen gondolat-magzatokat. Gyakran idézzük Balázs Bélát: 1946-ban cikkezett a Szatásáért. Vajon ez volt a mi igazi gedi Szabadtéri Játékok felúj-nagyon gondok a felszabadulás második évében? Egy szűkholokú hivatalnok ledőfhetette, kinevethette volna érte, hiszen még gépeket foltoztunk és téglát kapartunk. Lám, Balázs Bélát igazolta az idő meg azokat, akik nem húzták ki az álmolistáról ezt az „időszerűtlen” ötletet. Vagy itt van a játékok edesest-vére, az ipari vásár. Egyszer éppen kikelt magját elmosta a nagy víz, odébb sodorta háború és fehér terror, megakasztotta a várost szorongató igazságtalanság — s lám, az idén centenári-umot ünnepel. Megemlíthetem azonban a város legújabb nagy szellemi vállalkozását is, melynek dajkái éppen eleget voltak az értetlenség pengelgérén egy időben. Megkezdődtek mégis Szedg történeti monográfiájának előmunkálatai. Mennyi munka, mennyi pénz — s jó beosztással 8—10 év alatt meglesz!

Igaz, van valami félelmetes abban, hogy közvéleményünk hajlamos sürgős számonkérésekre. Eppen csak kibomlik burkálój egy javaslat, s éppen csak létjogosultságának felhivatalos elismerésig jutunk el — máris a tervezés rangjára emeli a közönség és utána tehetetlenséggel, tuncyással vádolja a vezetést, ha nem mozdul megfelelően az ügy. Ez a satu igen-igen szorongató. Különösen olyan helyzetben nehéz elismerni messzibbre szóló álmok létjogosultságát, amikor a fejlődés, a növekedés hatalmas iramában napi szükségletek kielégítésére hivatott intézmények maradnak el.

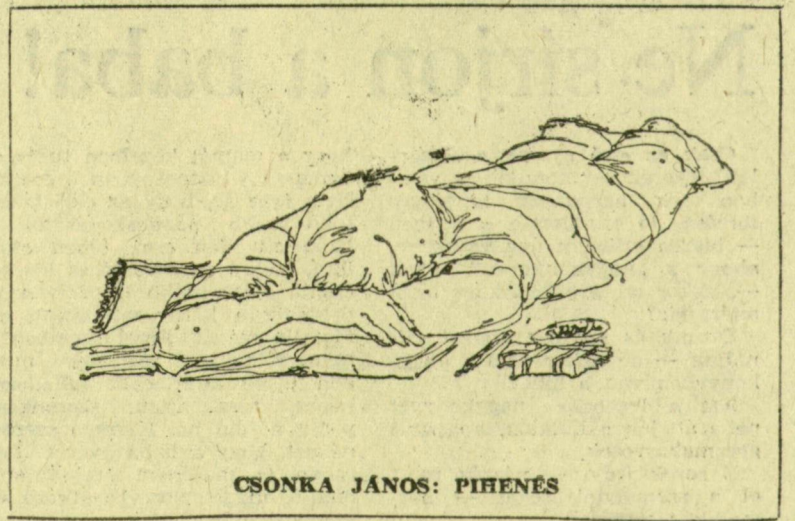

Mégse öljük le napi praktikizmussal a város jövőjébe illő elképzeléseket, terveket vagy azok lehetséges sejtjeit. Az emberek többsége különbséget tud tenni ma, holnap és távolabbi jövő között. És a történelem megadja az elégtételt az életképes gondolatoknak. A legelevenebb példát hozom. „Messzire való gondolatok ezek, azt mondják tudomások...” — így kezdte nekifoháskodását Vedres István „A Tiszát a Dunával össze-kapcsoló újj hajóközható tsatorna” tervének leírásakor, 1805-ben. S mit hallottam a múlt hónapban e messzire való gondolatokról a szol-

noki rádiós sajtókonferencián? Az Országos Vízügyi Hivatal vezető szakemberei szerint még ez a század elégtételt ad a „hites szegedi földmérésnek”, alapgon-dolata megvalósításával.

Számos szép elgondolás lapul ma is a napi valóságos szükség-letek sűrűjében. A fejlődés logi-kája szerint azonban egyszer ezek lépnek a soron levő tenni-valók sorába. Jó hát számontar-tani, megbecsülteni fölleltározni és készenlétben tartani őket — nem pedig asztal alá lökni. A szocializmus energiái nem apad-nak, hanem gazdagodnak, s ami ma még igen „messzire való”, a közeli holnapokban igen idősze-rű és nekünk való lehet.

SZ. SIMON ISTVÁN

CSONKA JÁNOS: PIHENÉS

Szembesítés a jövővel

A kenderipar öt éves terve

Az utóbbi évek fejlődése alapján integrált magyar kenderipar jelentős tevékenysége az a tervező munka, amelynek során szembesíteni kell a vállalatban rejlő adottságokat a népgazdasági lehetőségekkel.

Aból a megfontolásból indulunk ki, hogy melyek az állami erőforrásból számbaveendő fejlesztési lehetőségek, és melyek azok az adottságok, tartalékok, amelyek a vállalatban testesülnek meg. Ebből a szempontból alapvető volt az a minisztériumi tervszűri, amely az év március közepén eldöntötte: a mintegy 1 milliárd forintot kitevő ún. leg-optimálisabb elképzelésekkel szemben — a vállalati saját erőforrások és állami lehetőségek mérlegelésével — az összes fejlesztésre számításba vehető pénz-összeg nem több, mint 600 millió forint.

1.

A következő fő feladatokat határozza meg a végleges vállalati tervkoncepció: a hazai kendernek, mint nyersanyagbázisnak a megszilárdítása az iparszerű kendertermelési rendszer megszervezésével, valamint a vállalatnál 1973. évben megkezdett rostipari rekonstrukció teljes befejezésével, illetve gazdasági realizálásával; a munkaerő-vándorlás ellensúlyozására — a rendelkezésre álló anyagi erőforrások legjobb felhasználásával — új nagy termékenységű berendezések munkába állítása, illetve a meglévő technológiák korszerűsítése; az elsősorban Szegeden és Pécsen tapasztalható erőteljes munkaerő-csökkenés pótlására a vállalat vidéki bázisain — városokban koncentrált — ki nem használt, termelőberendezéseket munkába állítani.

E körülmények között sem csökkenhet a belföldre irányuló árutermelés, különösen azokban a speciális cikkekben nem, amelyek a mezőgazdaságot és az ipar továbbfeldolgozó vállalatait érintik. Ezzel elő kívánjuk segíteni az ipari kooperáció javulását. Jelentősen növekednie kell a mindkét relációjú exportnak, de különösen — a népgazdasági szempontból, de a fejlesztési politika realizálása érdekében is — kiemelten fontos tökéletesítésnek.

A terv fő célkitűzéseiben megtalálhatók a XI. pártkongresszus határozatai, a Központi Bizottság aktuális döntései csakúgy, mint a Csongrád megyei pártbizottság e ciklusra szóló állásfoglalása. A vállalat a belső szervezethez, a vezetési színvonalhoz, a vezetéshez, a rendelkezésre álló, az elképzelhetőnél lényegesen szerényebb anyagi erőforrások figyelembevételével le akarja gyűrni a textilipar súlyos nehézségeit, meg akar felelni a népgazdasági elvárásoknak, s ugyanakkor jövedelmező, a dolgozó kollektíva számára is elfogadható alternatívát keres. Ennek a nehézsége abban áll, hogy a vállalat 1965. óta az ipari átlagot meghaladó teljesítményszinten dolgozott, tehát a tovább-

lépés — különösen a IV. öt éves tervben az MT—SZOT Vörös Zászlóval fémjelzett teljesítmény után — nem kis vállalkozás.

2.

A vállalati terv átlagosan 9 százalékos veszteséggel számol a fizikai dolgozók állományában. A nagyvárosok üzemeiben ennek közel kétszeresére lehet számítani, míg a vidék ebből a szempontból biztatóbb képet mutat.

Nemcsak megnyerni, megszerelni kell a dolgozókat, hanem megtartani is: a vállalat eddigi teljesítményeihez hasonló munkavégzésre kell megtartani őket. Fontos ezért a fiatalok iskola-rendszerű szakmunkásképzése, az idősebb szakmunkások tanfolyami-rendszerű továbbképzése. Emellett éppen a vezetés színvonalának javítása érdekében — a mintegy 2 százalékos nem fizikai állományú létszámcsökkenés mellett — gondoskodni kell az elméleti tudás emeléséről.

A létszám gondok csak úgy oldhatók meg, ha a vállalati légkör, az üzemi klíma jó, és ez megfelelő jövedelemnövekedéssel párosul. A vállalat e tervciklusban a bérszínvonalát legalább 27,4 százalékkal kívánja növelni, melynek révén a személyi jövedelem 25,8 százalékkal emelkedik.

3.

A vállalat, mint a magyar kenderipar profilgazdája, társadalmi és erkölcsi felelősséggel tartozik a kenderrost gazdaságos felhasználásáért. Ezért nagyon lényeges, hogy emellett kellő mértékben érvényesüljenek a modern technológiákban alkalmazott mesterséges szálak, mintegy segítsé-gül szolgálva a természetes szál-anyagoknál jelentőző nehézségek ellensúlyozásában. Ezért a vállalat anyagmérlege beszédesen bizonyítja a hagyományos technológiából megőrzendő lehetőségek mellett az újra való törekvést, amint azt a következők bizonyítják: a természetes szálak anyagokból a kender és lenrost mennyisége nő, a juta és egyéb rostanyagoké egyharmadára csökken, a pamutfonal földolgozása erőteljesen nő. A mesterséges szálak közül polietilén 75 százalékkal, a szintetikus selyem 70, a szintetikus szalg 10 százalékkal emelkedik, míg a cellulózt rost változatlan mennyiségben marad.

A tervezett alapanyagfelhasználás belső szerkezeti változása, amely az időszak végén mintegy 24 millió kilogramm anyagot foglal magában, erőteljesen mutatja a modern technológiák és anyagok felé való orientálást. A vállalati termék összetételében három kategóriát lehet megkülönböztetni: csökkenni fog a termelés a kevert- és jutaszálak, csomagolóanyagok körében, marad a termelés mennyisége a fonalgártásban, zsinog- és kötélgyártásban, a készszövet termelésben és a préselt bútorlap gyártásban. Jelentősen növekszik a kenderrost, a kötött és hurkolt

termékek, a tűzött nemez, a varr-vahurkolt termékek és a polietilén csomagolózsákok termelése.

4.

A jövedelmező gazdálkodásra való törekvés a vállalati tevékenység hatékonyságának növekedése fontos kérdéssé teszi a termelési struktúrán belül a korszerű gyártmányok keresését és a hagyományos cikkek korszerűsítését. Ilyen bő aruprofil mellett szinte fel sem lehet sorolni azokat a szempontokat, amelyeket figyelembe kell venni. Csakis így lehet elérni a szériagyártások növelését, s ennek nyomán a nyereségnek a ciklus alatti 20 százalékos javítását. Ez az alap, mondhatni minimális program, amely előfeltétele a tervkoncepció megvalósításának. Egyúttal azonban ezek túlteljesítése tághatja mind a fejlesztési erőforrásokat, mind a személyi jövedelem növelését.

A tervkoncepció tengelyében az a felismerés áll, hogy az anyagi erőforrások fontosak ugyan, de a legdöntőbb termelő erő maga a dolgozó ember. Ezért az egyéb fejlesztések mellett, számottevőnek tűnő, de a meglehetősen decentralizáltan elhelyezkedő vállalatnál mégis csak a minimális feladatok teljesítésére elegendő 40 millió forint szociális beruházás ugyancsak minimális keret. Ehhez hozzá kell még számítani, dolgozóink önkéntes felajánlásából, valamint az állami gondoskodás nyújtotta lehetőségekből adódó feltételeket, amelyek erőteljesen javítják fogják, különösen a területfejlesztési elképzelésekben érintett gyárak, telepek szociális színvonalát.

5.

A tervkoncepció kidolgozása már évekel ezelőtt elkezdődött, és különféle fázisokon és fórumokon átjutva nyerte el végleges formáját. Hozzászólhatott minden vállalati dolgozó. Párt-, szakszervezeti és vállalati fórumokon merültek fel olyan gondolatok, melyek során megszületett a középtávú szervezés-fejlesztési terv, vagy az egész magyar népgazdaságban újdonságnak számító vállalati minőség-szabályozási rendszer. Ez utóbbi jelentősége abban van, hogy nemcsak az árumínőséggel foglalkozik, hanem minden funkcionális területen megjelöli azokat a tennivalókat. A tervezés demokratikus folyamat eredménye, abban a dolgozó, a szocialista brigádok véleménye éppúgy tükröződik, mint a vezetők elgondolásai. Eppen ezért a vállalati pártbizottság közelmúltban megtartott ülésén kellő megértésben és pártfogásban részesült ez a terv.

A vázlatosan ismertetett program a tervkoncepció szembenézés önmagunkkal, saját felelősségünkkel. Latolgatása mindazon lehetőségeknek, amelyek a szocialista társadalom építésének közel három évtizede alatt felhalmozódott vállalatunkban. Ezért a feladatok sohasem voltak még ennyire egyénre szólóak, konkrétak és világosak, mint most. Ennek bizonyítéka, hogy vállalatunk ott szerepel azok között, amely egységek felhívással fordultak Csongrád megye vállalataihoz, dolgozóikhoz az V. öt éves terv célkitűzéseinek maradéktalan megvalósításáért; a fejlett szocialista társadalom építéséért,

MAROSI JÁNOS